

לאיזה דברים לא מהני עירוב

יד. יש אומרים⁶⁰ שלא הותר לבשל מיו"ט לשבת ע"י עירוב אלא באופן שהמאכל⁶¹ ראוי מבעוד יום⁶², ולכן אין לבשל ולאפות סמוך⁶³ לחשיכה באופן שאינו ראוי ליהנות⁶⁴ ממנו ביו"ט עצמו, וי"א⁶⁵ שבשעת הדחק יש להקל בזה ביו"ט שני⁶⁶, ושמא בשעת הדחק יש⁶⁷ להקל אפילו ביו"ט ראשון.

י"א שמותר
מדין מתוך

60. עי' הערה 5 שנחלקו הראשונים אם קי"ל כר"ח דצרכי שבת נעשים ביו"ט או לא, ולהנך שיטות שקי"ל כרבה דצרכי שבת אינם נעשים ביו"ט, אין עירוב תבשילין מתיר אלא באופן שלכא איסור דאורייתא, והיינו באופן ששייך הואיל ומיקלעי אורחים חזי ליה. ועי' דרושי הצ"ח סוף דרוש ל"ו שהזהיר כן למעשה שיוזהרו להניח החמין כשעה לפני שבת כדי שיוכל להתבשל מבעוד יום ונוכל לומר בזה הואיל, ע"ש. אולם בחי' חת"ס ביצה טו ע"ב ר"ל שמותר מדין מתוך והגמ' בפסחים שהיתר רק משום הואיל הוא משום דרבה לית ליה מתוך, ע"ש. וע"ע נשמ"א כלל ק"ב סק"א, ובישועות יעקב סי' תקכ"ז סק"א, ובשו"ת משיב דבר ח"א סי' ל"ז ובשו"ת בית יצחק או"ח סי' מ"ב אות ט'.

המורה נבוכים

61. ובאופן שרק חלק מן התבשיל יהיה ראוי מבעוד יום, לכאורה היה אפשר להתיר לבשלו מדין ריבוי בשיעורים, אך באמת כבר נתבאר בפרק א' סעיף מ"ב שי"ל שלא הותר להרבות בקדרה אחת אלא כשכולו ראוי ליו"ט, אבל אין להוסיף בקדרה אפילו בבת אחת מה שאינו ראוי ליו"ט, ועי' שו"ת חיים לעולם סי' ז' שנחלק בזה הרב המחבר עם השואל, ע"ש. אך בפמ"ג בפתיחה להל' שבת בסופו פשיטא ליה דשייך בזה ריבוי בשיעורים, אלא שכתב שכיון שיש ספק אם יהיה מוכן מבעוד יום אין לסמוך ע"ז, ע"ש. וע"ע שו"ת מגדנות אליהו ח"ג סי' קי"ח שהאריך בזה.

כשחלק
מהתבשיל
יהיה ראוי
מבעוד יום

המורה נבוכים

62. בפמ"ג סי' רנ"ט משב"ז סק"ג נקט שכל שכבר נגמר חצי בישולו מבעוד יום שפיר שייך בזה הואיל, והיינו כמאכל בן דרוסאי, וכ"כ במשב"ז סי' רנ"ו סק"א. נובמשנ"ב סי' תקכ"ז סק"ג כתב שליש בישולו, וזה תלוי במחלו' הפוסקים בשיעור מאכל בן דרוסאי, עי' משנ"ב סי' רנ"ג סק"ל ח. וצ"ב דכיון שטעם ההיתר הוא משום שמא יקלעו אורחים הרי אינו מצוי כלל לכבד אורחים במאכל שהתבשל רק כמאכל בן דרוסאי, ובאמת בפתיחה להל' שבת אות ל"ד כתב הפמ"ג דלא סגי במאכל בן דרוסאי, "דלאו כולי עלמא כמאכל בן דרוסאי אוכלין", אך לכאורה לפי מש"כ הפמ"ג בסי' תק"ג משב"ז סק"ב [עי' הערה הבאה] שגם כשאינו מצוי אורחים אפשר לסמוך על הואיל, והיינו משום דסגי במה שהוא בעצם אוכל נפש, א"כ גם בנידוד' כיון שלאחר בישול בשיעור של מאכל בן דרוסאי יש לזה שם אוכל, שוב לא איכפת לן שאינו מצוי לאכלו.

מאכל בן
דרוסאי
לאורחים

הגר"ח ברים ז"ל העיר [בקובץ אסיפת חכמים ח"ג] שלדעת הראשונים שגם לאחר שהגיע התבשיל למאכל בן דרוסאי חשוב בישול, [עי' ביה"ל סי' שי"ח סעיף ד' (ד"ה אפילו)] לכאור' גם אם נאמר שיש הואיל על מאכל בן דרוסאי, מ"מ לאחר שכבר הגיע סמוך לשקיעה וכבר אין זמן שאורח יכול לאוכלו, הרי שוב ליכא הואיל להתיר בישולו, ונמצא שהבישול כעת אין לו שום היתר, ונעל כל משהו לאחר מאכל בן דרוסאי חייב משום בישול כש"כ הר"מ קזיס שבת פרק כירה עמ' 77] ואין לומר שכיון שהותר לו להניח שוב אינו מחויב להורידו, שהרי גם להניחו לא היה לו היתר אלא ע"מ להורידו סמוך

היאך מותר
להשאירו על
האש סמוך
לחשיכה

לשקיעה, אבל מי שהניח תבשיל ע"מ לאוכלו ואח"כ התחרט, נראה שאינו צריך להורידו כיון שהנחת התבשיל היה בהיתר. וגם מדין ריבוי בשיעורים אין ברור להתירו עי' הערה הקודמת. אך י"ל דלכאורה צ"ע להנך ראשונים שגם לאחר שהגיע למאכל בן דרוסאי עדיין יש בו משום בישול עד שנתבשל כל צרכו, א"כ המבשל לחולה בשבת יהא צריך להורידו מיד לאחר שראוי לאכילה, שהרי כל תוספת של בישול יש בו איסור תורה, וכל שאין בו צורך לפיקוח נפש לא הותרה, ולא מצינו בפוסקים שהעירו בזה, וע"כ שמה דשייך בישול לאחר מאכל בן דרוסאי היינו רק לעניין שאין בו משום אין בישול אחר בישול, ואם הורידו מן האש ואח"כ החזירו חשוב כבישול חדש, אבל באותו בישול אין לחלק הבישול לחלקים, ולומר שיש תורת בישול חדש על כל תוספת, אלא כולו נידון כבישול אחד, וכל שהבישול הותר ממילא הותר לבשלו לגמרי, ודו"ק. אך עדיין הערתו קיימת במי שמוריד האש לפני השקיעה כדי להניח בלעך, שאז אפילו אם כבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי כל שיתבשל עוד עד השבת הרי זה מבשל מיו"ט לשבת בלי הואיל.

להניח קדרה
על להבה
נמוכה סמוך
לחשיכה

ועי' מנחת שלמה תנינא סי' מ"א שדעת הגרש"א ז"ל שמותר להניח קדרה על אש נמוך אף באופן שלא יוכל להתבשל עד שבת, כיון שאם יגיעו אורחים יכול להגדיל הלהבה, ואז נמצא שתחילת הבישול שהיה ביו"ט על אש נמוך הועיל שיוכל להאכילו לאורחים, וכדבריו מבואר בבית אברהם (להגה"ק מטשכנוב) בסוגיא דמוקצה. [ועי' שו"ת מטעמי יצחק או"ח סי' כ"ז] אולם דעת הגריש"א ז"ל בהערות עמ"ס פסחים מו ע"ב שכיון שבלי לשנות גודל הלהבה אינו יכול לצאת מזה תועלת ליו"ט, לא שייך לומר בזה הואיל שיוכל לעשות מעשה נוספת, ואז נמצא שגם מעשה הראשון היה בה תועלת ליו"ט.

עירוב בשיבה

63. עי' הערות הגריש"א ז"ל פסחים מו ע"ב שהעיר דלכאורה היאך מועיל עירוב בשיבה, והלא אין רשות לתת לאורח ממאכלי הישיבה, וא"כ לא שייך בזה הואיל ומיקלעי אורחים, ותי' דכיון שיש צורך לבני הישיבה לעשות עירוב ואין אפשרות לעשות עירוב בלי שיוכלו לתת לאורחים, נמצא שיש צורך לבני הישיבה שיתנו לאורחים, ולכן שפיר מותר לתת לאורח ממאכלי הישיבה ביו"ט שחל בערב שבת.

כשאינו
שכיח שיבואו
אורחים

הנה באופן שמבשל מבעוד יום אך לא שכיח כלל שיבואו אורחים לכאורה ליכא בזה הואיל, וכש"כ התוס' פסחים מו ע"ב (ד"ה רבה) לעניין מלאכת פיקוח נפש דליכא הואיל כיון שחולה שיש בו סכנה לא שכיח, ומהאי טעמא כתב הגרע"א בתשובה סי' ה' שכל שיש איסור דרבנן במאכל ליכא הואיל מה"ת כיון שסו"ס לא שכיח אורחים שיאכלוהו, וכן דעת המהרש"ל ביצה ב' ע"ב שכל שלא שכיחי אורחים לא שייך התירא דהואיל, וכן מבואר בר"י מלוניל ביצה כא ע"א, וכ"כ בשו"ת זרע אמת ח"א סי' ע'. אך דעת השאג"א סי' ס"ד אינו כן, וכמו שהעיר שם הגרע"א, ועי' אור שמח פ"א מהל' יו"ט הט"ו שכן מבואר ברש"י פסחים מז ע"ב, [נאך עי' עונג יו"ט סי' מ"ד בהג"ה שכתב לדחות] ועי' אמרי בינה דיני יו"ט סי' ג' שכן מוכח בתוס' שם, ע"ש. ועי' בפמ"ג סי' תק"ג משב"ז סק"ב שכתב, "ודין הואיל מיקלעי אורחים משמע אף בנמנע על דרך משל צוה המושל שלא יבואו ממקום אחר כלל וכדומה מ"מ הואיל מקרי כה"ג", וע"ע מילואים סימן ט', ע"ש.

הואיל במה
שמותר
במתוך

ולעניין אם מה שמותר ע"י מתוך גם אמרי' גביה הואיל, עי' שאג"א סי' ק"ח שצידד שלא אמרי' מתוך והואיל ביחד, אולם בטו"א חגיגה יג ע"א באבני מילואים נקט דאמרי', וכ"כ בשו"ת הגרע"א סי' ה', ועי' מלאכת יו"ט אות פ"ט, ויש בזה נפק"מ אם מותר לעשות דבר שהותר משום מתוך